

sygn. akt III AUa 694/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 czerwca 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodnicząca – sędzia: Urszula Iwanowska (spr.)

Sędziowie: Beata Górńska

Jolanta Hawryszko

po rozpoznaniu w dniu 28 czerwca 2023 r., w S. na posiedzeniu niejawnym

sprawy z odwołania A. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.

o wypłatę świadczenia

na skutek apelacji ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 12 września 2022 r., sygn. akt IV U 29/21,

oddala apelację.

Beata Górńska Urszula Iwanowska Jolanta Hawryszko

sygn. akt III A Ua 694/22

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. decyzją z dnia 16 listopada 2020 r. przyznał A. R. emeryturę z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poczynając od 1 października 2020 r., tj. od pierwszego dnia miesiąca, w którym zgłoszono wniosek i ustalił wysokość świadczenia na kwotę 1.145,12 zł oraz zawiesił wypłatę świadczenia z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia.

W odwołaniu od powyższej decyzji A. R. nie zgodził się z zawieszeniem wypłaty świadczenia wnosząc o zmianę decyzji w tym zakresie i podjęcie wypłaty świadczenia wskazując, że do niego nie ma zastosowania art. 95 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ale ust. 2 tego przepisu oraz w uwzględnieniu faktu, iż „cywilna” wysługa emerytalna nie wpływa w jego przypadku na wysokość emerytury wojskowej winien on mieć zachowane prawo do obu tych świadczeń.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Wyrokiem z dnia 12 września 2022 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie (punkt 1) i nie obciąża ubezpieczonego kosztami zastępstwa procesowego (punkt 2).

Powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

A. R. urodził się w dniu (...) Od 15 września 1972 r. do 31 sierpnia 2002 r. pełnił zawodową służbę wojskową. Od (...)r. ma przyznane prawo do emerytury wojskowej. Przy ustalaniu prawa i wysokości tego świadczenia uwzględniono okres służby wojskowej od 15 września 1972 r. do 31 sierpnia 2002 r. Nie były doliczone żadne okresy zatrudnienia.

Od 1 października 2002 r. do 31 stycznia 2020 r. wykonywał pracę na podstawie umowy o pracę w (...) (...) Oddziale (...) w U..

W dniu 15 października 2020 r. A. R. złożył wniosek o przyznanie emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W odpowiedzi organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję.

Po ustaleniu powyższego stanu faktycznego oraz na podstawie przepisów prawa niżej powołanych Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd pierwszej instancji wskazał, iż zgodnie z art. 24 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (t. j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1270; powoływana dalej jako: ustawa emerytalna) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn, z zastrzeżeniem art. 46, 47, 50, 50a, 50e i 184.

Na podstawie tego przepisu ZUS przyznał skarżącemu emeryturę. Wypłatę świadczenia jednocześnie zawiesił, z uwagi na pobieranie przez wnioskodawcę emerytury wojskowej.

Następnie Sąd Okręgowy zaznaczył, że przedmiot sporu stanowiła wykładnia przepisów prawa materialnego tj. art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej.

W myśl art. 95 ust. 1 w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Stosownie do treści art. 95 ust. 2, przepis ust. 1 stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub w art. 15a lub art. 15d lub art. 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, (...) Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...) Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin. Przy czym sąd meriti wskazał, że użycie w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej zwrotu "emerytura (...) została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, (...) Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...) Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin" wymaga rozstrzygnięcia, czy ma on znaczenie podmiotowe czy też przedmiotowe - ukierunkowane na sposób jej obliczenia.

Kontynuując sąd pierwszej instancji miał na uwadze, że w orzecznictwie przepis ten budził wiele kontrowersji. Początkowo Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17 (OSNP 2019/9/114) uznał za właściwy taki kierunek wykładni art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, z którego wynika, że użyte w ust. 2 tego artykułu sformułowanie "emerytura (...) obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych" oznacza odwołanie się do zasad obliczenia emerytury wojskowej określonych w tych przepisach, a więc z uwzględnieniem wyłącznie służby wojskowej, co z kolei uzasadnia prawo do pobierania dwóch emerytur "wypracowanych" niezależnie od siebie. O wyjątku od zasady pobierania jednego świadczenia nie decyduje zatem data przyjęcia do służby, ale brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu "cywilnego" stażu emerytalnego. Przy czym ten "brak możliwości" nie zachodzi wtedy, gdy emeryt

wojskowy nie decyduje się na złożenie wniosku o doliczenie po zwolnieniu ze służby wojskowej okresów składkowych i nieskładkowych, choć mogą one zwiększyć podstawę wymiaru emerytury do 75%, lecz wówczas, gdy wynikające z przepisów prawa uwarunkowania nie pozwalają na wykorzystanie stażu "cywilnego" w emeryturze wojskowej. Wspólnym mianownikiem uzasadniającym prawo do dwóch świadczeń są uwarunkowania wynikające z przepisów prawa niepozwalające na wykorzystanie stażu "cywilnego" w emeryturze wojskowej, a nie wybór emeryta wojskowego. W rezultacie powyższych rozważań Sąd Najwyższy uznał zarzut naruszenia art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy za uzasadniony. Na ten wyrok powoływał się zresztą pełnomocnik odwołującego.

Dalej sąd pierwszej instancji wskazał, że pogląd ten uległ obecnie zmianie, a ściślej powrócono do wcześniejszej wykładni przepisów dotyczących zbiegu prawa do świadczeń. W uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2021 r., III UZP 7/21 orzeczono bowiem, iż „Ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru obliczoną bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych, z tytułu których jest uprawniony również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez niego (art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, t.j.: Dz.U. z 2021 r., poz. 291 ze zm. w związku z art. 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, t.j.: Dz.U. z 2020 r. poz. 586 ze zm.)”. Sąd Najwyższy rozstrzygając przedstawione mu zagadnienie prawne przypominał, że już w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2010 r., II UZP 10/09 (OSNP 2010/17-18/215), w której przedmiotem rozstrzygnięcia był wprawdzie inny problem, a mianowicie to, czy art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, w brzmieniu sprzed zmiany dokonanej przez art. 2 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. nr 8, poz. 38), wyłącza nabycie prawa do emerytury powszechnej przez żołnierza zawodowego także wówczas, gdy okresy składkowe, o których mowa w tym przepisie nie zostały uwzględnione przy obliczeniu emerytury żołnierza zawodowego, stwierdzono między innymi, że "jeżeli emeryt wojskowy legitymuje się wyłącznie okresem służby wojskowej wystarczającym do emerytury wojskowej (co najmniej 15 lat), czyli obliczonej bez uwzględnienia okresów, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-3, 5 i 7-10 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r., to w razie legitymowania się 25-letnim ubezpieczeniem po zakończeniu zawodowej służby wojskowej po ukończeniu 65 roku życia i przy niedoliczeniu go w trybie art. 14 ustawy zaopatrzeniowej (to zaś, wobec niemożności przekroczenia przez emeryturę wojskową 75% podstawy jej wymiaru wydaje się niecelowe), nie można wykluczyć możliwości pozytywnego rozpatrzenia wniosku o emeryturę powszechną i pozostawienia wnioskodawcy prawa wyboru świadczenia (art. 7 ustawy zaopatrzeniowej, art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej)". Należy więc przyjąć, że Sąd Najwyższy w powołanej uchwale nie miał wątpliwości co do tego, że ubezpieczony, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r., nie ma możliwości kumulacyjnego pobierania obu świadczeń, nawet jeżeli pobierana przez niego emerytura wojskowa została obliczona wyłącznie przy uwzględnieniu okresów wysługi wynikających z zawodowej służby wojskowej. W wyroku z dnia 8 maja 2012 r., II UK 237/11 (OSNP 2013/7-8/91).”

Wykładnia ta pozostaje aktualna także pod rządami obecnych przepisów. Zgodnie z art. 15a ustawy zaopatrzeniowej emerytura dla żołnierza, który został powołany do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., wynosi 40% podstawy jej wymiaru za 15 lat służby i wzrasta na zasadach określonych w art. 15 ust. 1 pkt 1 i ust. 1a-5. Z kolei art. 18e tej ustawy (usytuowany w Rozdziale 1a ustawy noszącym tytuł "Emerytura żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2012 r.") stanowi, że emerytura żołnierza wynosi 60% podstawy jej wymiaru za 25 lat służby wojskowej i wzrasta o 3% za każdy dalszy rok tej służby (ust. 1). Emeryturę podwyższa się o 0,5% podstawy jej wymiaru za każdy rozpoczęty miesiąc pełnienia służby na froncie w czasie wojny oraz w strefie działań wojennych (ust. 2). Przy ustalaniu prawa do emerytury i obliczaniu jej wysokości okresy, o których mowa w ust. 1 i w art. 18c, ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy (ust. 3).” W ocenie Sądu Najwyższego wykładnia będącego przedmiotem analizy zwrotu, dokonywana z uwzględnieniem reguł gramatycznych, musi prowadzić do wniosku, że uprawnione jest zarówno przyjęcie, że w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej chodzi wyłącznie o odesłanie do zasad, a więc jedynie do sposobów obliczenia emerytury wojskowej określonych w art. 15a i art. 18c ustawy zaopatrzeniowej (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r.,

I UK 426/17), jak i uznanie, że owe zasady nie mogą abstrahować od dwóch odrębnych kręgów adresatów owych zasad, gdyż są one odnoszone tylko do nich, skoro unormowane w powołanych przepisach zasady obliczenia emerytur wojskowych dotyczą jedynie "żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r." oraz "żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2012 r." (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 223/13), natomiast z całą pewnością nie żołnierzy, którzy pozostawali w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., gdyż zasady obliczania przysługującej im emerytury wojskowej określają art. 14 i art. 15 ustawy zaopatrzeniowej, przewidujące między innymi możliwość doliczenia do wysługi emerytalnej okresów "stażu cywilnego". To drugie stanowisko bez wątpienia zyskuje zresztą wsparcie w wykładni gramatycznej kontekstowej, która nakazuje odwołanie się do tekstu, którego część stanowi zwrot podlegający interpretacji (kontekstu), a zatem także uwzględniać także miejsce (otoczenie), w którym ustawodawca ów zwrot umieścił. W świetle uregulowań zawartych w powołanych przepisach wspólnym mianownikiem dla wszystkich wymienionych grup żołnierzy zawodowych jest natomiast tylko maksymalna i minimalna kwota emerytury, która nie może przekroczyć 75% podstawy jej wymiaru (art. 18 ust. 1 oraz art. 18h ust. 1), a także nie może być niższa od kwoty najniższej emerytury (art. 18 ust. 2 i 3 oraz art. 18h ust. 2), ale już nie przyjęte w nich reguły obliczania emerytury.

Sąd Najwyższy stwierdził również, iż „odnosząc te ogólne uwagi do problemu wyartykułowanego w rozstrzyganym zagadnieniu prawnym, należy zgodzić się ze stanowiskiem, że przyjęcie założenia, zgodnie z którym dyferencjacja uprawnień żołnierzy w zakresie prawa do wypłaty świadczeń emerytalnych w zbiegu jest związana wyłącznie z datą powołania ich do służby wojskowej (przed i po 1 stycznia 1999 r.) i stanowi jej konsekwencję, oznaczałoby ich nierówne traktowanie. Inaczej jednak ten problem musiałby być postrzegany, gdyby założyć, a założenie takie jest w pełni uprawnione, że nie chodzi w nim o samą datę powołania do służby jako determinantę różnych uprawnień w przypadku zbiegu prawa do świadczeń emerytalnych, lecz o to, że te dwie grupy żołnierzy były objęte w okresie odbywania tej służby różnymi systemami emerytalnymi, co data powołania ich do służby jedynie ilustruje. Okoliczność ta, polegająca na wprowadzeniu od dnia 1 stycznia 1999 r. systemu "zdefiniowanej składki" w miejsce systemu "zdefiniowanego świadczenia" i związane z tym istotne różnice w zakresie unormowania sposobu opłacania składek na powszechne ubezpieczenie społeczne przez żołnierzy powołanych do służby do dnia 1 stycznia 1999 r., jak i po tym dniu, nie może zaś pozostać bez znaczenia dla ustalania zakresu podmiotów, którym przysługuje równe traktowanie. Może ona bowiem zostać uznana za istotną cechę różniącą te podmioty. Taką cechą może być też zróżnicowanie ze względu na zachowaną w stosunku do jednej tylko grupy żołnierzy (przynajmniej potencjalną) możliwość zwiększenia emerytury wojskowej przez doliczenie do wysługi emerytalnej "stażu cywilnego". Wówczas sytuacja prawna tych żołnierzy mogłaby być zatem oceniana co najwyżej jako podobna do żołnierzy powołanych do służby po dniu 1 stycznia 1999 r. Podobieństwo obu tych grup polegałoby natomiast wyłącznie na tym, że jedni i drudzy są żołnierzami zawodowymi, ale posiadającymi różne uprawnienia w zakresie sposobu obliczania ich emerytur. Niezależnie jednak od tego, które z tych założeń zostałoby przyjęte, da się je z całą pewnością obronić jako dozwolone naruszenie zasady równości przy uwzględnieniu wyżej opisanego "testu" wynikającego z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego. Po pierwsze bowiem, celem oraz treścią wprowadzonego przez ustawodawcę zróżnicowania jest "wpasowanie" żołnierzy pozbawionych prawa do wzrostu emerytury wojskowej z tytułu doliczenia "stażu cywilnego" w nowy system ubezpieczeń społecznych bazujący na zdefiniowanej składce, która w dużym stopniu oznacza realizację zasady wzajemności składki i prawa do świadczenia oraz abstrahuje od solidarnościowego charakteru świadczeń zabezpieczeniowych. Po drugie, moment wprowadzenia omawianej dyferencjacji wskazuje na związenie jej z przyjętym w ustawie emerytalnej procesem stopniowego wygaszania dotychczasowych uprawnień emerytalnych na rzecz jednolitego, powszechnego systemu. Proces ten jest zaś w pełni akceptowany zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie prawa ubezpieczeń społecznych (por. m.in. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 22 czerwca 1999 r., K. 5/99, OTK ZU 1999/5/100; z dnia 4 stycznia 2000 r., K. 18/99, OTK ZU 2000/1/1 oraz K. 1/00, OTK 2000/6/185 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 217/10, LEX nr 950438 i z dnia 26 kwietnia 2016 r., I UK 151/15, LEX nr 2050671). Wprawdzie ów proces stopniowego wygaszania "starych" uprawnień emerytalnych w ustawie emerytalnej został oparty przede wszystkim na wieku (a konkretnie dacie urodzenia) świadczeniobiorców, jednakże łatwo założyć jego adekwatność także w odniesieniu do daty powołania do służby decydującej o zakresie regulacji zaopatrzeniowych, zwłaszcza że drugim z czynników powodujących eliminację dotychczasowego ("starego") systemu emerytalnego jest określona w ustawie data graniczna przypadająca na dzień 31 grudnia 2008 r. (por. art. 46

ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej). Po trzecie, wspomniana dyferencjacja ma charakter proporcjonalny, gdyż bilansuje ją omówiona wcześniej regulacja art. 18i ustawy zaopatrzeniowej. Po czwarte, trudne do pogodzenia z zasadami sprawiedliwości społecznej byłoby postawienie jednych żołnierzy powołanych do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r. w sytuacji lepszej (a przez to nierównej) od takich samych żołnierzy, którym wzrost emerytury wojskowej z tytułu uwzględnienia samych okresów służby pozwalałby na uzyskanie tego świadczenia w wysokości tylko nieznacznie niższej niż 75% podstawy wymiaru (na przykład 74%).”

Wobec powyższego dzieląc motywy, którymi kierował się Sąd Najwyższy – Sąd orzekający nie ma wątpliwości, iż interpretacja zwrotu „z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa (...) została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy (zaopatrzeniowej)...” użyty w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, należy odczytywać z uwzględnieniem reguł gramatycznych, systemowych i funkcjonalnych i rozumieć jako odnoszący się tylko do żołnierzy, których emerytury są obliczane na podstawie tych przepisów, a zatem do żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej, odpowiednio po dniu 1 stycznia 1999 r. oraz po dniu 31 grudnia 2012 r.”

Sąd Okręgowy uznał, że taka sytuacja nie dotyczy A. R., który powołany został do służby przed 1999 rokiem, a zatem nie ma prawa do wypłaty dwóch świadczeń a jedynie prawo do pobierania jednego z nich - korzystniejszego lub wybranego. Sąd meriti zauważył również, że w powyższej prawnej kwestii, stanowisko Sądu Najwyższego jest obecnie konsekwentne (vide postanowienie tego Sądu z dnia 9 marca 2022 r., I USKP 75/21). Podobnie też sporna kwestia jest oceniana przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie (vide wyrok SA Szczecin z dnia 10 marca 2022 r., III AUa 252/21 i z dnia 13 kwietnia 2022 r., III AUa 382/21). Sąd Okręgowy w Koszalinie podzielił kierunek wykładni zaprezentowany we wskazanych orzeczeniach i uznał, że brak jest podstaw faktycznych i prawnych do podjęcia wypłaty emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dla A. R..

Kierując się powyższymi ustaleniami, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie ubezpieczonego.

Ponadto Sąd nie obciążył ubezpieczonego obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, albowiem kierując się treścią jednostkowego wyroku Sądu Najwyższego, mógł on mieć subiektywne i usprawiedliwione przekonanie o słuszności swoich żądań.

Z powyższym wyrokiem Sądu Okręgowego w Koszalinie w całości nie zgodził się A. R., który działając przez pełnomocnika, w wywiedzionej apelacji zarzucił mu:

- naruszenie przepisów prawa materialnego, mianowicie art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej poprzez jego zastosowanie i przyjęcie, iż w przypadku ubezpieczonego obowiązuje przewidziana tym przepisem zasada wypłaty jednego świadczenia oraz przepisu art. 95 ust. 2 tej ustawy w związku z art. 15a ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 586; powoływana dalej jako: ustawa zaopatrzeniowa) poprzez ich niezastosowanie, w sytuacji gdy przesłanki w tych przepisach określone, przewidujące wyjątek od zasady wypłaty jednego świadczenia zostały w przypadku ubezpieczonego spełnione, biorąc pod uwagę fakt, iż wojskowe świadczenie emerytalne w jego przypadku zostało obliczone według zasad określonych w art. 15a ustawy zaopatrzeniowej, a to w uwzględnieniu faktu, iż „cywilna” wysługa emerytalna nie wpływa w jego przypadku na wysokość emerytury wojskowej, co przemawia za uznaniem, iż winien on mieć zachowane prawo do obu tych świadczeń;

Podnosząc ten zarzut apelujący wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zmianę zaskarżonej decyzji z dnia 16 listopada 2020 r. i nakazanie podjęcia wypłaty przyznanej ubezpieczonemu emerytury, począwszy od daty jej przyznania, tj. od 1 października 2020 r., obok emerytury z Wojskowego Biura Emerytalnego,

- obciążenie organu rentowego kosztami postępowania apelacyjnego, w tym kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skarżący między innymi podkreślił, że po uzyskaniu wojskowego świadczenia emerytalnego wliczonego w całości wyłączenie przy uwzględnieniu okresu służby wojskowej przez okres ponad 17 lat był zatrudniony na podstawie umowy o pracę i z tego tytułu przyznano mu prawa do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przy czym, ten okres pracy nigdy nie był doliczany i nie wpływał na wysokość emerytury wojskowej.

Zdaniem skarżącego, skoro w aktualnym stanie prawnym jest on pozbawiony jest możliwości skorzystania ze stażu cywilnego przy ustalaniu wysokości emerytury wojskowej, to znajduje do niego zastosowanie wyjątek od zasady wypłaty jednego świadczenia przewidziany w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w zw. z art. 15a ustawy z 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin. Na potwierdzenie swojego stanowiska ubezpieczony przytoczył uzasadnienie do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17 (Legalis) oraz wskazał, że analogiczne stanowiska zawarte zostały również w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 2021 r., III USK 234/21 i w wyrokach: Sądu Okręgowego w Warszawie: z dnia 8 stycznia 2020 r., XIII U 2133/19; z dnia 18 czerwca 2019 r., VII U 474/19; Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 13 listopada 2019 r., IV U 2100/19; z dnia 5 lutego 2021 r., IV U 1416/20; Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 23 stycznia 2020 r., III AUa 333/19; z dnia 28 czerwca 2019 r., III AUa 875/18; Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 26 czerwca 2020 r., III U 550/19; Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 czerwca 2020 r., III AUa 1019/19; z dnia 19 listopada 2020 r., III AUa 546/20; z dnia 26 stycznia 2021 r., III AUa 875/20; Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 26 lipca 2019 r., III AUa 1045/18; Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5 marca 2021 r., III AUa 1339/20; z dnia 5 marca 2021 r., III AUa 1339/20; Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 19 marca 2020 r., III AUa 848/19.

Apelujący zaznaczył, że znana jest mu treść uchwały Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2021 r., III UZP 7/21, nie mniej jednak zwrócił uwagę, iż uchwale tej nie nadano mocy zasady prawnej, w związku z czym nie jest ona wiążąca dla Sądów orzekających w innych sprawach. O ile stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w tej uchwale może być wskazówką interpretacyjną, to taką wskazówką pozostają również stanowiska Sądu Najwyższego zawarte w innych wydawanych orzeczeniach, w których wskazywano na wyjątki od zasady wypłaty jednego świadczenia i zakresem tych wyjątków obejmowano sytuacje takie jak sytuacja ubezpieczonego.

Nadto skarżący podniósł, że po wydaniu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2021 r., III UZP 7/21 w analogicznych sprawach rozstrzygały już m. in. Sąd Okręgowy w Rybniku w wyroku z dnia 7 marca 2022 r., IV U 615/21 i Sąd Okręgowy w Lublinie w wyroku z dnia 30 grudnia 2021 r., VIII U 2337/20, uznając prawo emerytów wojskowych do pobierania emerytury wojskowej obok emerytury z ZUS.

Ubezpieczony podniósł także, że jak wskazano w uzasadnieniu do wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 17 września 2019 r., IV U 498/19, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 32 ust. 1 stanowi, iż wszyscy są wobec prawa równi, wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. W orzecznictwie zasada równości jest ujmowana jako nakaz traktowania sytuacji podmiotów podobnych w sposób podobny, a zarazem dopuszczenie traktowania sytuacji podmiotów odmiennych w sposób odmienny. W orzeczeniu z dnia 9 marca 1988 r., U 7/87, stwierdzono: „konstytucyjna zasada równości wobec prawa (...) polega na tym, że wszystkie podmioty prawa (adresaci norm prawnych), charakteryzujące się daną cechą istotną (relewantną) w równym stopniu, mają być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez różnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących. Była ona wielokrotnie powtarzana w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (m. in. wyroki: z dnia 6 maja 1998 r., K 37/97; z dnia 20 października 1998 r., K 7/98; z dnia 17 maja 1999 r., P 6/98; z dnia 21 stycznia 2014 r., SK 5/12; z dnia 13 maja 2014 r., SK 61/13; z dnia 21 lipca 2014 r., K 36/13). W podobny sposób określił zasadę równości Sąd Najwyższy, wskazując, że oznacza ona „równe traktowanie obywateli znajdujących się w tej samej sytuacji prawnej” (np. uchwała z dnia 16 marca 2000 r., I KZP 56/99, OSNKW 2000/3-4/s. 21). Równość w prawie odnosi się do procesu stanowienia norm prawa i nakłada na prawodawcę obowiązek nadawania prawu takich treści, które czynią zadość nakazowi jednakowego traktowania podmiotów (sytuacji) podobnych.

W ocenie skarżącego za prawidłowy uznać należy zatem taki właśnie sposób interpretacji przepisów art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w zw. z art. 15a ustawy zaopatrzeniowej, biorąc pod uwagę fakt, iż emeryt wojskowy, którego emerytura obliczana jest tylko i wyłącznie z uwzględnieniem wojskowej wysługi emerytalnej i ustalona jest na

maksymalnym przewidzianym ustawą poziomie, pozostaje w sytuacji identycznej jak żołnierz, który rozpoczął służbę po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r.

Jednocześnie apelujący zwrócił uwagę, że świadczenia, do których prawa nabył wypłacane są z dwóch odrębnych funduszy i w odmiennych systemach. Odmowa wypłaty jednego z tych świadczeń w przypadku opłacania przez wiele lat składek na ubezpieczenia społeczne i spełnieniu wszystkich wymogów przyznania świadczeń emerytalnych byłaby sprzeczna z konstytucyjną zasadą równości obywateli wobec prawa.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego okazała się nieuzasadniona.

Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne dokonane przez sąd pierwszej instancji, które w sprawie są bezsporne (art. 387 § 2¹ pkt. 1 k.p.c.), a także rozważania prawne przedstawione przez ten Sąd w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, które legły u podstaw oddalenia odwołania skarżącego (art. 387 § 2¹ pkt. 2 k.p.c.).

W odpowiedzi na apelację należy podkreślić, że przedmiotem sporu jest wykładnia przepisów art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 15a wojskowej ustawy zaopatrzeniowej wobec odmowy wypłaty ubezpieczonemu emerytury z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych z uwagi na pobieranie przez niego emerytury wojskowej.

Podobnie jak przed sądem pierwszej instancji, tak i obecnie w apelacji ubezpieczony opierając się na stanowisku Sądu Najwyższego przedstawionym w wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., domaga się przyznania prawa do wypłaty obu świadczeń wobec braku możliwości zaliczenia okresu zatrudnienia po zakończeniu służby wojskowej do emerytury mundurowej. Przy czym, podkreślić trzeba, że powyższy wyrok Sądu Najwyższego miał charakter ewidentnie jednostkowy.

Natomiast Sąd Apelacyjny w Szczecinie konsekwentnie od lat prezentuje stanowisko, które zostało przedstawione przez Sąd Najwyższy w uchwale siedmiu sędziów z dnia 15 grudnia 2021 r., III UZP 7/21 (OSNP 2022/6/58), iż ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru obliczoną bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych, z tytułu których jest uprawniony również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez niego (art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r. poz. 291 ze zm. w związku z art. 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 586 ze zm.).

W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że budzący wątpliwości interpretacyjne zwrot „z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa (...) została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy (zaopatrzeniowej) ...” użyty w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, wykładany z uwzględnieniem reguł gramatycznych, systemowych i funkcjonalnych powinien być rozumiany jako odnoszący się do tych żołnierzy, których emerytury są obliczane na podstawie tych przepisów, a zatem żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej odpowiednio po 1 stycznia 1999 r. oraz po 31 grudnia 2012 r.

Po wydaniu powyższej uchwały Sąd Najwyższy uznaje, że:

- rozbieżności w orzecznictwie tego Sądu i sądów powszechnych - odnośnie wykładni art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w sytuacji analogicznej do sytuacji ubezpieczonego w niniejszej sprawie - zostały już rozstrzygnięte (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia: 25 maja 2022 r., III USK 510/21; 9 czerwca 2022 r., III USK 456/21; 19 października 2022 r., III USK 507/21;

a nadto, że

- w powołanej uchwale Sąd Najwyższy wyznaczył standard interpretacyjny, który obecnie nie pozwala akceptować wykładni prezentowanej w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 4426/17 (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 lipca 2022 r., III USK 502/21 i z dnia 10 sierpnia 2022 r., III USK 511/21).

Powołane wyżej postanowienia Sądu Najwyższego zostały wydane w sprawach analogicznych do niniejszej sprawy, na skutek złożenia skargi kasacyjnej przez ubezpieczonych od wyroków Sądu Apelacyjnego w Szczecinie. Sąd Najwyższy w każdej z nich odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania uznając, że wszelkie rozbieżności w wykładni art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej zostały rozstrzygnięte w uchwale z dnia 15 grudnia 2021 r.

Jednocześnie podkreślenia wymaga okoliczność, że przywołane przez apelującego orzeczenia sądów powszechnych oparte na wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17, zostały wydane przed podjęciem uchwały z dnia 15 grudnia 2021 r., a te wydane po uchwale nie odnoszą się do niej powtarzając argumentację przyjętą w wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r. Natomiast Sąd Apelacyjny w Szczecinie uznawał i uznaje, że obowiązująca - na podstawie art. 95 ustawy emerytalnej i art. 7 wojskowej ustawy zaopatrzeniowej - jest zasada pobierania jednego świadczenia przez emerytowanego żołnierza (w warunkach dotyczących ubezpieczonego), który może wybrać jedno z tych świadczeń.

Ponadto zauważyć trzeba, że wykładnia zawarta w wyroku Sądu Najwyższego przytoczonym przez ubezpieczonego, nie została przyjęta bezkrytycznie w orzecznictwie sądów powszechnych, o czym świadczy chociażby obszernie uargumentowane stanowisko Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, kontestujące wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17, a przedstawione w wyroku z dnia 16 listopada 2021 r., III AUa 672/20 (Legalis nr 2636965), zgodnie z którym:

- dokonana przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17, wykładnia była jednostkowa, a nadto stanowiła zaprzeczenie dotychczasowego stanowiska Sądu Najwyższego w tym względzie, sformułowanego w wyrokach z dnia: 8 maja 2012 r., II UK 237/11; 4 grudnia 2013 r., II UK 223/13 i uchwale składu 7 sędziów SN z dnia 17 lutego 2010 r., II UZP 10/09, OSNP 2010/17-18/215, w ramach którego konsekwentnie przyjmowano, że ubezpieczony uprawniony do emerytury z FUS nie może jednocześnie pobierać emerytury wojskowej chyba, że dotyczy to emerytury wojskowej żołnierzy zawodowych powołanych do służby po dniu 1 stycznia 1999 r., dla których obliczenie emerytury następuje na podstawie art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, czy wstępujących do służby po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2012 r., dla których z kolei podstawę obliczenia emerytury stanowi art. 18e tej ustawy;

- omawiana wykładnia niezasadnie abstrahuje od kręgu adresatów wskazanych w art. 15a i art. 18e ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, gdyż już samą intencją ustawodawcy, odzwierciedloną w uzasadnieniu rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, uchwalonej w dniu 23 lipca 2003 r. (druk Sejmu IV kadencji nr 1160), czy w uzasadnieniu projektu późniejszej ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. (druk Sejmu VI kadencji nr 1109) było, aby osoba uprawniona do emerytury wojskowej oraz emerytury z FUS, która pozostała w zawodowej służbie wojskowej w dniu 1 stycznia 1999 r. musiała dokonać wyboru świadczenia, które ma być wypłacane, również wtedy, gdy wysokość emerytury wojskowej została obliczona wyłącznie na podstawie okresów tej służby, bez jej „uzupełnienia” o podwyższenie wynikające z przebytych okresów składkowych i nieskładkowych.

Sąd odwoławczy zwraca także uwagę, że również w przypadku ubezpieczonego nie ma miejsca sytuacja wprowadzenia go w błąd przez ustawodawcę, czy zaskoczenia niekorzystnym uregulowaniem prawnym. Ubezpieczony kończąc służbę wojskową nabył prawo do emerytury z tego tytułu, którą pobierając jednocześnie podjął zatrudnienie na podstawie umowy o pracę. Przepisy regulujące zbieg świadczeń wówczas obowiązywały i nie uległy zmianie, która uzasadniałaby zmianę jego sytuacji i wypłatę obu świadczeń.

Odnośnie zarzutu naruszenia konstytucyjnej zasady równości obywateli wobec prawa, Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Apelacyjnego w Gdańsku zawarte w wyroku z dnia 4 października 2013 r., III AUa 114/13, że zasada wypłacania tylko jednego świadczenia z ubezpieczenia społecznego (art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej) stanowi wyraz

obowiązującej w prawie ubezpieczeń społecznych zasady solidarności ryzyka i nie jest sprzeczna z konstytucyjną zasadą równości (art. 32 Konstytucji RP). Zasadę równości wynikającą z art. 32 Konstytucji RP w odniesieniu do oceny norm prawnych należy rozumieć jako nakaz nadawania im takich treści, by kształtowały one w jednakowy (podobny) sposób sytuację prawną podmiotów jednakowych lub podobnych. Normy prawne zawarte w ustawie emerytalnej należą do prawa socjalnego, które oparte jest na specyficznych zasadach, wśród których należy podkreślić zasadę solidarności społecznej, która uzasadnia - pozostając w opozycji do zasady wzajemności (eksponowanej np. w prawie cywilnym) - brak pełnej proporcjonalności między składką a świadczeniem. Zasada solidaryzmu będąca istotną cechą ubezpieczeń społecznych oznacza urzeczywistnienie idei samopomocy społecznej. Sens solidarności w prawie zabezpieczenia społecznego („solidarność wspólnoty ryzyka”) wyraża się w tym, że do kosztów ochrony przyczyniają się wszyscy, często w nierównym stopniu, dłużej lub krócej, ale kompensację otrzymuje ten tylko, który doznał szkody. Zastosowanie mają więc reguły podziału według potrzeb i redystrybucyjna funkcja ubezpieczeń społecznych.”

Idąc za Sądem Najwyższym trzeba powtórzyć, że należy zgodzić się ze stanowiskiem, iż przyjęcie założenia, zgodnie z którym dyferencjacja uprawnień żołnierzy w zakresie prawa do wypłaty świadczeń emerytalnych w zbiegu jest związana wyłącznie z datą powołania ich do służby wojskowej (przed i po 1 stycznia 1999 r.) i stanowi jej konsekwencję, oznaczałoby ich nierówne traktowanie. Inaczej jednak ten problem musiałby być postrzegany, gdyby założyć, a założenie takie jest w pełni uprawnione, że nie chodzi w nim o samą datę powołania do służby jako determinantę różnych uprawnień w przypadku zbiegu prawa do świadczeń emerytalnych, lecz o to, że te dwie grupy żołnierzy były objęte w okresie odbywania tej służby różnymi systemami emerytalnymi, co data powołania ich do służby jedynie ilustruje. Okoliczność ta, polegająca na wprowadzeniu od dnia 1 stycznia 1999 r. systemu "zdefiniowanej składki" w miejsce systemu "zdefiniowanego świadczenia" i związane z tym istotne różnice w zakresie unormowania sposobu opłacania składek na powszechne ubezpieczenie społeczne przez żołnierzy powołanych do służby do dnia 1 stycznia 1999 r., jak i po tym dniu, nie może zaś pozostać bez znaczenia dla ustalania zakresu podmiotów, którym przysługuje równe traktowanie. Może ona bowiem zostać uznana za istotną cechę różniącą te podmioty. Taką cechą może być też zróżnicowanie ze względu na zachowaną w stosunku do jednej tylko grupy żołnierzy (przynajmniej potencjalną) możliwość zwiększenia emerytury wojskowej przez doliczenie do wysługi emerytalnej "stażu cywilnego". Wówczas sytuacja prawna tych żołnierzy mogłaby być zatem oceniana co najwyżej jako podobna do żołnierzy powołanych do służby po dniu 1 stycznia 1999 r. Podobieństwo obu tych grup polegałoby natomiast wyłącznie na tym, że jedni i drudzy są żołnierzami zawodowymi, ale posiadającymi różne uprawnienia w zakresie sposobu obliczania ich emerytur. Niezależnie jednak od tego, które z tych założeń zostałoby przyjęte, da się je z całą pewnością obronić jako dozwolone naruszenie zasady równości przy uwzględnieniu wyżej opisanego "testu" wynikającego z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego. Po pierwsze bowiem, celem oraz treścią wprowadzonego przez ustawodawcę zróżnicowania jest "wpasowanie" żołnierzy pozbawionych prawa do wzrostu emerytury wojskowej z tytułu doliczenia "stażu cywilnego" w nowy system ubezpieczeń społecznych bazujący na zdefiniowanej składce, która w dużym stopniu oznacza realizację zasady wzajemności składki i prawa do świadczenia oraz abstrahuje od solidarnościowego charakteru świadczeń zabezpieczeniowych. Po drugie, moment wprowadzenia omawianej dyferencjacji wskazuje na związenie jej z przyjętym w ustawie emerytalnej procesem stopniowego wygaszania dotychczasowych uprawnień emerytalnych na rzecz jednolitego, powszechnego systemu. Proces ten jest zaś w pełni akceptowany zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie prawa ubezpieczeń społecznych (por. m.in. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 22 czerwca 1999 r., K. 5/99, OTK ZU 1999/5/100; z dnia 4 stycznia 2000 r., K. 18/99, OTK ZU 2000/1/1 oraz K. 1/00, OTK 2000/6/185 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 217/10, LEX nr 950438 i z dnia 26 kwietnia 2016 r., I UK 151/15, LEX nr 2050671). Wprawdzie ów proces stopniowego wygaszania "starych" uprawnień emerytalnych w ustawie emerytalnej został oparty przede wszystkim na wieku (a konkretnie dacie urodzenia) świadczeniobiorców, jednakże łatwo założyć jego adekwatność także w odniesieniu do daty powołania do służby decydującej o zakresie regulacji zaopatrzeniowych, zwłaszcza że drugim z czynników powodujących eliminację dotychczasowego ("starego") systemu emerytalnego jest określona w ustawie data graniczna przypadająca na dzień 31 grudnia 2008 r. (por. art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej). Po trzecie, wspomniana dyferencjacja ma charakter proporcjonalny, gdyż bilansuje ją (omówiona wcześniej) regulacja art. 18i ustawy zaopatrzeniowej. Po czwarte, trudne do pogodzenia z zasadami sprawiedliwości społecznej byłoby postawienie jednych żołnierzy powołanych do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r. w sytuacji lepszej (a przez to nierówniej) od takich samych żołnierzy, którym wzrost emerytury wojskowej z tytułu

uwzględnienia samych okresów służby pozwalałby na uzyskanie tego świadczenia w wysokości tylko nieznacznie niższej niż 75% podstawy wymiaru (na przykład 74%).

Zatem brak podstaw do uznania zarzutów apelacji za uzasadnione i dlatego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił ją w całości.

Beata Górską Urszula Iwanowska Jolanta Hawryszko